

Un cop s'ha demostrat que els models de multiculturalisme i d'integracionisme estan en crisi, quin model d'acollida es perfila per al futur? Les característiques socioculturals de la població catalana –oberta a la diversitat però gelosa de la seva identitat– marcaran un model mixt, semblant al quebequès.

Evitar els guetos

El panorama de la immigració als Països Catalans té poc a veure amb el de França, Alemanya o el Regne Unit. El volum d'immigrants extracomunitaris és petit, comparat amb el dels països esmentats, i, sobretot, és un fenomen recent: la segona generació, els fills d'aquells nous vinguts, és, en volum, petita, i en edat, molt jove. En canvi, el fracàs de la integració de la immigració a França, Alemanya o el Regne Unit –amb els atemptats de Londres com a principal símptoma– s'ha fet evident en joves ja nascuts francesos, alemanys o britànics, fills d'antics immigrants però educats i criats en aquests països. Malgrat això, alguns d'aquests joves no s'han sentit britànics, francesos o alemanys i han tornat als països d'origen dels seus progenitors a buscar els referents que no tenen. Segons la responsable de Diversitat Cultural d'Unesco-Cat-Centre Unesco Catalunya, Salwa El Gharbi, l'error principal en tots

aquests països “ha estat la creació de guetos: la gent provinent d'un país concret s'ha instal·lat en barris o ciutats on conviu amb ciutadans provinents del mateix país”, amb la qual cosa la relació social amb els “autòctons” –i dels “autòctons” amb ells– s'ha reduït al mínim exigint per la feina.

Regne Unit, França i Holanda. Això ha passat al Regne Unit, el paradigma del multiculturalisme, el model que, com defineix Mònica Nadal, responsable d'immigració de la Fundació Jaume Bofill, “permet autoorganitzar-se a tots els col·lectius sota el paraigua de l'estat, fomenta la participació dels immigrants en la política i acull les diversitats culturals i religioses: tots són britànics, i cadascú, amb les seves particularitats, es relaciona amb els altres, amb l'avantatge concret que tots parlen anglès perquè vénen de la Commonwealth”. Tot i això, al Regne Unit també s'han format guetos i la conflictivi-

tat en alguns barris era ja preocupant. Gemma Aubarell, de l'Institut Europeu de la Mediterrània (Iemed), afirma que la crisi del multiculturalisme, com la de l'assimilacionisme francès, ja era patent abans dels atemptats de Londres i s'havien fet passes per modificar tots aquests models. També el francès, radicalment diferent de l'anglès. L'assimilacionisme o l'integracionisme de l'estat francès consistia a “demandar als immigrants –explica Nadal– que fossin igual com els francesos, a canvi de ser tractats de manera igualitària”. Això implicava viure la cultura pròpia, i sobretot la religió, en la intimitat. Però ha produït, a diferència del Regne Unit, que totes les elits siguin blanques: tant en la política com en els mitjans de comunicació no hi ha immigrants ni fills d'immigrants d'altres ètnies. Segons Mònica Nadal, el fracàs d'aquest model s'ha fet evident “en la degradació dels suburbis urbans de les ciutats franceses, on s'han creat guetos i hi ha casos de violència, sexista i d'altres menes, molt preocupants”. És en aquest context d'on també poden treure profit els radicals religiosos.

La mateixa crisi ha afectat el model de multiculturalisme holandès, un pèl diferent del britànic, però basat igualment en la idea que “cada comunitat té dret a construir la pròpia societat”, en paraules de Nadal. La particularitat d'Holanda respecte a Gran Bretanya, segons Aubarell, “és que els immigrants no saben holandès”. En el cas britànic, on l'anglès és conegut per tots, no calia, però a Holanda no s'han fet els esforços d'integració mínims per resoldre la barrera lingüística. Això i, novament, la creació de guetos, ha trencat el miratge. Un altre episodi de violència, en aquest cas la mort del cineasta Fortuyn, ha estat la pedra que l'ha esquerdat.

La segona generació. Curiosament, moltes de les febleses dels mo-

Tots els experts coincideixen a advertir que cal evitar que es produeixi una competència entre immigrants i autòctons en matèries com habitatge o serveis socials, i promoure que, dins de l'ensenyament públic, s'hi troben tots.

dels esmentats s'han fet patents amb els fills o els néts dels immigrants. Salwa El Gharbi creu que ni el multiculturalisme ni l'integracionisme han evitat que part de la segona o tercera generació pateixi una crisi d'identitat: "Els joves busquen referents i no els troben en la seva societat, ja que, tot i la promesa d'igualtat, continuen sent tractats com immigrants perquè els seus pares ho eren. Aleshores –afegeix El Gharbi– busquen referents en les seves arrels en els països d'origen, però ja no coneixen el context, com el coneixien els seus pares, i s'agafen als referents textuals." Poden prendre la religió al peu de la lletra.

El seu cas és diferent del dels seus pares, que ja han viscut la seva religió al seu país. "La primera generació –explica Nadal– vol progressar i vol construir una vida en el lloc on arriba, mentre que la segona veu que no es compleix la promesa que seran com tots els britànics o tots els francesos."

Nadal també apunta que, en l'actualitat, i prenent com a referent el cas dels atemptats de Londres, s'hi afegeix un fenomen global: "És un signe dels temps. Sembla que es produeix un retorn al fonamentalisme religiós, als països àrabs, però també als Estats Units. El discurs fonamentalista és portador d'un projecte col·lectiu. En un context de descrèdit de la política, s'hi poden introduir aquests discursos. Per la seva radicalitat poden ser engresca-

dors, com en altres temps ho van ser els discursos radicals d'esquerra. La diferència és que aquells eren constructius i els actuals són destructius."

El model català. Tots els models esmentats no han estat esquemes prefixats que els estats han implantat d'una manera conscient, després d'un intens debat; més aviat ha estat la idiosincràsia de cada país la que ha perfilat el model. Als Països Catalans, passarà el mateix.

Salwa creu que aquí la interrelació entre les persones pot afavorir un model més encertat: "Hi ha conceptes mediterranis, com la importància de la família o l'ús de l'espai públic, que poden ser elements positius, si sabem com treballar-los, per crear un bon model." Aubarell opina que els catalans tenen característiques que ens acosten més al model quebequès. "D'una banda, aquí hi ha molta curiositat pels altres, per les seves cultures i hem viscut diverses onades migratòries, la qual cosa ens fa molt oberts a la diversitat. D'altra banda, tenim la necessitat de defensar la nostra identitat i la nostra llengua i, en aquest sentit, som integracionistes com els francesos." Aubarell només hi veu un entrebanc en la nostra limitada experiència amb altres religions: "La nostra relació amb la diversitat religiosa ha estat molt diferent de la del Regne Unit o França, com a conseqüència de fets de la nostra història recent."

El model, doncs, serà mixt. Cal evitar, però, que es creïn guetos i promoure la cohesió i la justícia social. Segons El Gharbi, "no s'han fomentat els guetos però les condicions econòmiques poden, igualment, concentrar la immigració en determinats barris". A més, segons Nadal, "s'ha d'evitar que es produeixi una competència entre col·lectius dins la classe treballadora i promoure que, dins de l'ensenyament públic s'hi troben tots". Pel que fa a la religió, s'ha d'eradicar "l'actual sensació que, en un estat aconfessional, hi ha una religió que rep un tracte preferent de l'estat: si no es fa així, tota la resta de religions –les que practiquen ciutadans que també paguen els seus impostos– reclamaran, amb tota la raó, un tracte semblant al que rep la religió catòlica".

Aquest no ha de ser l'únic pas de les administracions. Si no es fa política d'habitatge, "el mercat no impedirà que es formin guetos ni impedirà que la població autòctona tingui la percepció que els col·lectius que s'hi concentren –perquè és on hi ha els pisos més econòmics– degradin el barri."

Per a Nadal, la immigració no causa problemes, sinó que posa de manifest problemes estructurals ja existents, com una deficient relació religió-estat, una inexistència política d'habitatge o un deficient sistema d'ensenyament públic.

Àlex Milian